

SUOMEN KANSAN VASTALAUSE

Julkaisemme täydellisesti uuden joukkoadressin, jonka kautta Suomen kansa tuo julki jyrkän vastalauseensa hallituksen politiikkaa vastaan, jolla se on loukannut ja loukkaa edelleen Suomen perustuslakia rikkoen *valan*, jonka kaikki tsaarit Aleksanteri I:stä Nikolai II:seen asti ovat juhlistavasti vannoneet.

Tämä adressi on jätetty syyskuun 17 (30) p:nä vuonna 1901 Suomen senaattiin tsaarille toimitettavaksi. Sen on allekirjoittanut 473.363 suomalaista, kumpaakin sukupuolta ja kaikista yhteiskuntakerroksista, s.o. melkein *puoli miljoonaa* kansalaista. Suomen koko väkiluku on 2½ miljoonaa, joten uusi adressi on todellakin *koko kansan ääni*.

Tässä on tuon adressin täydellinen teksti:

„*Suurivaltaisn, Kaikkeinarmollisn Keisari ja Suuriruhtinas!* Teidän Keisarillisen Majesteettinne päätös Suomenmaan asevelvollisuuslain muuttamisesta on kaikkialla tässä maassa herättänyt hämmästyttä ja syvintä surua.

Ne määräykset, jotka Teidän Keisarillinen Majesteettinne tämän vuoden Heinäkuun 12 (Kesäkuun 29) p:nä on vahvistanut asevelvollisuutta koskevana julistuskirjana ja lakina, loukkaavat perinpohjin Suuriruhtinaskunnan perustuslakeja sekä kallisarvoisia oikeuksia, joita Suomen kansalla ja yksityisillä kansalaisilla maassamme lakien nojalla on.

Perustuslain mukaan säännöksiä kansalaisten velvollisuuksista maan puolustusta varten ei voida antaa muuten kuin Valtiosäätöjen suostumuksella. Tämän mukaisesti on 1878 vuoden asevelvollisuuslaki syntynyt Keisari Aleksanteri II ja Valtiosäätöjen yhtäpitäväisen päätöksen kautta. Keisari Aleksanteri III hallitusaikana tehtiin eräitä muutoksia tähän lakiin, mutta ei koskaan ilman Valtiosäätöjen myötävaikutusta. Nyt sitä vastoin on ilman Valtiosäätöjen hyväksymistä selitetty, että 1878 vuoden laki lakkaa voimassa olemasta, ja sen sijaan annetut uudet asetukset ovat kokonaan poikkeavia niistä päätöksistä, joita Valtiosäädöt tekivät ylimääräisillä valtiopäivillä vuonna 1899.

Jokaisen Suomen kansalaisen tärkeimpiä oikeuksia on oikeus elää ja toimia Suomen lakien turvissa. Nyt tämä oikeus riistetään tuhansilta ja taaskin tuhansilta Suomen kansalaisilta, uusi asevelvollisuusasetus kun määrää heitä palvelemaan venäläisessä sotaväessä. Ja asevelvollisuuden suorittaminen muuttuu kärsimykseksi niille maamme pojille, jotka pakotetaan joukkoihin, missä kieli, uskonto, tavat ja elämän laatu ovat heille vieraita.

Uudet asetukset hävittävät kokonaan vuotuisen kutsunnan laajuuden laillisen rajoituksen. Sitä paitsi niissä ei ensinkään tunnusteta Valtiosäätöjen perustuslaissa säädettyä oikeutta olla osallisina sotilastulo- ja menoarvion järjestämisessä.

Jopa nostoväkikin, vastoin 1878 vuoden laissa olevia perustuslain säännöksiä tehdään kokonaan sotaministeristön määräyksistä riippuvaksi.

Sellaisten säännöksien vaikutusta eivät lievennä ne huojennukset, joita julistuskirjan mukaan myönnetään toistaiseksi määräämättä jätetyn väliajan kuluessa, kun tarkoitus on, että kutsunnan väliaikaisen vähennyksen jälkeen seuraa rajoittamaton sotaväenotto venäläiseen sotapalvelukseen.

Suomen kansa ei ole pyytänyt mitään nykyisen sotilasrasituksensa huojennusta. Valtiosäädöt, jotka ovat ilmilausuneet kansan ajatukset, ovat osottaneet sen alttiutta voimiensa mukaan lisäämään Suomenmaan apua valtakunnan puolustukseen, säilyttämällä Suomen sotaväen oikeudellisen aseman suomalaisena laitoksena.

Päinvastoin tätä käsketään uusissa asetuksissa, että Suomen sotaväki on suurimmaksi osaksi lakkautettava; että harvoihin jällelle jääviin sotaväenosastoihin saa panna venäläisiä upseereja; että aliupseerienkin niissä täytyy osata venäjän kieltä, minkä kautta suomalaiset asevelvolliset, varsinkin talonpoikaiseen kansaan kuuluvat, suljetaan pois näistä paikoista; että nämä joukot ovat asetettavat venäläisten hallintoviranomaisten alaisiksi; sekä että ne rauhanaikanakin voidaan siirtää pois Suomesta.

Nämä määräykset, jotka eivät sisällä Suomen kansallisen sotaväen uudistusta, vaan tarkoittavat sen hävittämistä, ilmaisevat sellaista epäluuloa, johon Suomen kansa kohta vuosisadan kestäneessä yhteydessään Venäjän kanssa ei mitenkään ole aihetta antanut.

Uudessa sotilasasetuksessa on myöskin lauseparsia, jotka kieltävät sen, että Suomen kansalla on oma isänmaa ja että ne, jotka kuuluvat tähän maahan, ovat Suomen kansalaisia. Ne pyynnöt, jotka tässä tulevat näkyviin, ovat soveltumattomia Suomen kansan ehdottomaan oikeuteen yhteydessään Venäjän kanssa säilyttää sen valtiollisen aseman, joka vuonna 1809 on Suomenmaalle peruuttamattomasti vakuutettu.

Raskaita huolia on viime vuosina keräytynyt maallemme. Kerran toisensa perään on täytynyt kokea, että maamme perustuslakien säännöksiä on syrjäytetty, osaksi lainsäädäntötoiminnalla, osaksi asettamalla tärkeihin virkoihin venäläisiä miehiä. Hallintoa on johdettu sillä tavalla kuin jos sen tehtävänä olisi rauhan ja järjestyksen järkähtäminen, yleishyödyllisten pyrintöjen estäminen sekä vihamielisyyden aikaansaaminen venäläisten ja suomalaisten välille.

Raskain onnettomuus on kuitenkin se, joka on kohdannut maamme uusien asevelvollisuutta koskevien asetusten kautta.

Valtiosäädöt ovat 27 p:nä Toukokuuta 1899 alamaissessa vastauskirjelmässään seikkaperäisesti tehneet selkoa siitä järjestyksestä, jota Suomen perustuslakien mukaan on noudatettava asevelvollisuuslakia säädettäessä, sekä siinä esiintuneet että, jos uusi asevelvollisuuslaki annetaan muussa järjestyksessä, sellaista lakia, jos se ulkonaisen pakon johdosta tulisikin noudatettavaksi, ei voitaisi tunnustaa oikeudenmukaiseksi, vaan esiintyisi pelkkänä mahtikäskynä Suomen kansalle.

Mitä Valtiosäädöt ovat näin lausuneet, on edelleenkin Suomen kansan oikeuskäsitys, jota ei voida millään mahtisanalla muuttaa.

Määräyksistä, jotka ovat vastoin maan lakia, on peljättävissä erittäin arveluttavia seurauksia. Virkamiehille ja viranomaisille syntyy tuskallisia velvollisuuksien ristiriitoja, kun omatunto vaatii heitä olemaan sellaisia määräyksiä noudattamatta.

Ne joukot työhönkykeneviä yhteiskunnan jäseniä, jotka uhkaavien muutoksien pelko jo ennen, on ajanut maasta muuttamaan, tulevat vieläkin lisääntymään, jos nyt annetut asetukset käytäntöön pannaan.

Uudet asevelvollisuusasetukset ja muut toimenpiteet, jotka ovat suunnatut sitä oikeutta vastaan, mikä Suomen kansalla on omaan valtiolliseen ja kansalliseen olemassaoloon, eivät voi olla järkyttämättä luottamusta hallitsijan ja kansan välillä eikä aikaansaattamatta yhä yltyvää tyytymättömyyttä, yleistä sortotilan ja epävarmuuden tunnetta sekä yhteiskunnalle ja yksityisille äärettömiä vaikeuksia maamme hyödyksi työskennellessä. Muita parannuskeinoja tätä vastaan ei ole, kuin se että mainittujen määräyksien sijaan saadaan Valtio-säätyjen myötävaikutuksella syntynyt asevelvollisuuslaki ja että perustuslakeja muutenkin maamme hallituksessa täydellisesti vastaan otetaan.

Suomen kansa ei voi lakata erityisenä kansana olemasta. Yhteisten historiallisten vaiheiden, oikeuskäsityksen ja sivistystyön yhteenliittämänä on kansamme pysyvä uskollisena rakkaudessaan suomalaisen isänmaahansa ja lainalaiseen vapauteensa eikä ole horjuva pyrkiessään arvokkaasti täyttämään sitä vaatimatonta sijaa kansakuntain joukossa, jonka Kaitselmus tälle kansalle on osottanut.

Ja yhtä lujasti kuin me uskomme oikeuteemme sekä kunnioitamme lakeja, jotka tukevat yhteiskuntaelämäämme, yhtä varmasti olemme vakuutetut, että Venäjän mahtavalle yhteydelle ei voi olla mitään vahinkoa siitä, jos Suomea hallitaan vuonna 1809 suunnattujen periaatteiden mukaisesti, niin että tämä maa voi tuntea itsensä onnelliseksi ja rauhalliseksi yhteydessään Venäjän kanssa.

Maamme kaikissa kunnissa ja kaikissa kansankerroksissa on tunnettu isänmaalliseksi velvollisuudeksi kääntyä Teidän Keisarillisen Majesteettinne puoleen totuudenmukaisella ja koristelemattomalla esityksellä asian tilasta. Olemme erityisesti huomauttaneet, että viimeksi annettuja asevelvollisuutta koskevia asetuksia, Suuriruhtinaskunnan juhlallisesti vahvistettujen perustuslakien vastaisina, ei voida tunnustaa oikeudellisesti päteväksi laiksi. Lisäten, että itse asevelvollisuusrasitus sellaisenaan on vähemmän painava Suomen kansalle, kuin varmojen oikeusohjeiden ja laillisen turvallisuuden menettäminen tässä tärkeässä asiassa, pyydämme alamaissimmasti, että Teidän Keisarillinen Majesteettinne suvaitsi armossa ottaa tässä esityksessä kosketellut asiat niin harkittaviksi kuin niiden vakava laatu vaatii.

Ollen j.n.e."

Meillä ei ole paljoakaan lisää sanottavaa tähän adressiin, joka tuo julki oikean kansan tuomion peruslakeja rikkovien venäläisten virkamiesten roikalle.

Palautamme mieliin „Suomen kysymystä" koskevat tärkeimmät asiakohdat.

Suomi on liitetty Venäjään v. 1809, Ruotsia vastaan käydyn sodan aikana. Haluten saada puolelleen suomalaiset, entiset Ruotsin kuninkaan alamaiset, Aleksanteri I päätti tunnustaa ja vahvistaa Suomen vanhan perustuslain. Tämän perustuslain mukaan ei voida säätää, muuttaa, selittää tai kumota mitään peruslakia *muuten kuin valtiopäivien, s.o. kaikkia säätyjä edustavan kokouksen suostumuksella*. Ja Aleksanteri I useissa manifesteissa „juhlallisesti" varmisti „*lupauksen säilyttää pyhästi voimassa maan erikoinen perustuslaki*".

Tämän valalla vannotun lupauksen ovat sen jälkeen varmistaneet kaikki Venäjän hallitsijat, siinä luvussa myöskin Nikolai II lokakuun 25 (marraskuun 6) päivän manifestilla vuodelta 1894: „...luvaten säilyttää ne (peruslait) voimassa ja vaikuttamassa koskemattomina ja muuttamattomina".

Ja nyt ei ole kulunut vielä viittäkään vuotta, kun Venäjän tsaari on osoittautunut *valansa rikkojaksi*. Sen jälkeen, kun itsensä myynyt ja matelevainen lehdistö oli pitkän aikaa säntänyt Suomea, annettiin vuoden 1899 helmikuun 3 (15) päivän „manifesti", joka säätö uuden järjestyksen: *ilman valtiopäivien suostumusta* voidaan säätää lakeja, „jos ne koskevat yleisvaltakunnallisia tarpeita tai ovat yhteydessä valtakunnan lainsäädäntöön".

Se oli huutavaa perustuslain loukkaamista, se oli suoranainen *valtiokaappaus*, sillä jokaisesta laistahan voidaan sanoa, että se koskee yleisvaltakunnallisia tarpeita!

Ja tämä valtiokaappaus suoritettiin *väkivaltaisesti*: kenraalikuvernööri Bobrikov uhkasi miehittää Suomen sotaväellä, jos senaatti kieltäytyy julkaisemasta manifestia. Suomeen majoitetulle venäläiselle sotaväelle oli jo (itsensä venäläisten upseerien kertoman mukaan) jaettu käsiin kovat panokset, hevoset seisoivat satuloituina j.n.e.

Ensimmäistä väkivallantekoa seurasi lukematon määrä muita: suomalaisia sanomalehtiä lakkautettiin yksi toisensa jälkeen, kokoontumisvapaus kumottiin, Suomeen lähetettiin tukuttain venäläisiä vakoilijoita ja mitä katalimpia provokaattoreita, jotka yllyttivät kapinaan, j.n.e., j.n.e. Ja vihdoinkin *ilman valtiopäivien suostumusta* säädettiin kesäkuun 29 (heinäkuun 12) päivän asevelvollisuuslaki, jota on riittävän tarkasti käsitelty adressissa.

Niin helmikuun 3 päivän manifesti vuodelta 1899 kuin myöskin kesäkuun 29 päivän laki vuodelta 1901 *ovat laittomia*, ne ovat valapaton ja tsaarihallitukseksi nimitetyn bashibozukkiroikan harjoittamaa väkivaltaa. Kahden ja puolen miljoonan suomalaisen ei tietenkään ole ajattelemistakaan kapinaa, mutta kaikkien meidän, venäläisten kansalaisten, on ajateltava sitä häpeää, mikä päällemme lankeaa. Me olemme yhä vielä siinä määrin orjia, että meitä käytetään muiden heimojen orjuuttamiseen. Me siedämme yhä maassamme sellaista hallitusta, joka ei ainoastaan tukahduta pyövelin julmuudella jokaista vapauspyrkimystä Venäjällä, vaan sitä paitsi käyttää venäläistä sotaväkeä käydäkseen väkivaltaisesti toistenkin vapauden kimppuun!

<i>„Iskra” No 11, marraskuun 20 pnä 1 9 0 1</i>	<i>Julkaistaan „Iskra” lehden tekstin mukaan</i>
---	--

Lähde: V.I.Lenin, Teokset. Suomennos neljännessä venäjänkielisestä painoksesta. Karjalais-Suomalaisen SNT:n Kommunistisen puolueen keskuskomitean puoluehistorian instituutti - NKP:n KK:n Marx-Engels-Lenin-Stalin-Instituutin filiaali. Petroskoi 1954.

ПРОТЕСТ ФИНЛЯНДСКОГО НАРОДА

Приводим полностью новый массовый адрес, посредством которого финляндский народ выражает свой решительный протест против политики правительства, посягнувшего и продолжающего посягать на конституцию Финляндии в нарушение *клятвы*, торжественно данной всеми царями, начиная с Александра I и кончая Николаем II.

Адрес этот подан 17 (30) сентября 1901 г. в финляндский сенат для доставления царю. Подписан он 473 363 финляндцами обоюго пола и всех слоев общества, т. е. почти *полумиллионом* граждан. Все население Финляндии равняется $2\frac{1}{2}$ миллионам, так что новый адрес является поистине *голосом всего народа*.

Вот полный текст этого адреса:

«Державнейший всемилостивейший государь император и великий князь! Изменение Вашим императорским величеством закона о воинской повинности Финляндии вызвало повсеместно в крае всеобщую тревогу и глубочайшую скорбь.

Утвержденные Вашим императорским величеством 12 июля (29 июня) сего года повеления, манифест и закон о воинской повинности составляют коренное нарушение основных законов великого княжества и драгоценнейших прав, принадлежащих финскому народу и всем гражданам края в силу его законов.

Правила об обязанностях граждан по защите края не могут, на основании основных законов, издаваться в ином порядке, как с согласия земских чинов. В этом порядке и был издан закон о воинской повинности 1878 года согласным решением императора Александра II и земских чинов. В царствование императора Александра III последовали многие частные изменения этого закона, но каждый раз не иначе, как с согласия земских чинов. Вопреки сему ныне без согласия земских чинов объявлено, что закон 1878 года отменяется, между тем как изданные взамен его новые постановления всецело расходятся с решением земских чинов Чрезвычайного сейма 1899 года.

Одно из важнейших прав, принадлежащих каждому финляндскому гражданину, — жить и действовать под защиту финляндских законов. Ныне этого права лишены тысячи и тысячи финляндских граждан, так как новый закон о воинской повинности обязует их служить в русских войсках, превращая выполнение воинской повинности в страдание для тех сынов края, которые насильственно будут зачисляемы в войска, чуждые им по языку, религии, нравам и обычаям.

Новые постановления отменяют всякое законом определенное ограничение ежегодного контингента. Сверх того в них нет какого-либо признания указанного в основных законах права земских чинов участвовать в определении военного бюджета.

Даже ополчение, вопреки основного положения закона 1878 года, поставлено в совершенную зависимость от усмотрения военного министерства.

Впечатление от подобных установлений не смягчается объявленными в манифесте облегчениями в продолжение неопределенного пока еще переходного времени, так как вслед за временным уменьшением числа призываемых последуют неограниченные призывы на службу в русских войсках.

Финляндский народ не просил какого-либо облегчения в несомой им ныне военной тяготе. Земские чины, высказавшие мнение народа, доказали готовность со стороны Финляндии по мере сил увеличить долю участия по защите государства, при условиях сохранения правового положения финских войск в качестве финляндских учреждений.

В противоположность сему устанавливается в новых постановлениях, что финские войска по большей части будут упразднены, что русские офицеры могут поступать на службу в немногие остающиеся части; что даже унтер-офицеры в этих частях должны владеть русским языком, чем финляндские уроженцы по преимуществу из крестьянского сословия совершенно устраняются от занятия названных должностей; что эти войска поступают под ведомство русских управлений и что они также и в мирное время могут размещаться вне пределов Финляндии.

Эти повеления, не составляющие какой-либо реформы, а преследующие лишь уничтожение национальных войск Финляндии, указывают на недоверие, к которому финляндский народ ничем не дал повода за все время почти столетнего его соединения с Россией.

В новых постановлениях о воинской повинности встречаются также выражения, заключающие в себе отрицание существования у финляндского народа особого отечества, а у уроженцев края — прав финляндского гражданства. В этих выражениях просвечивают цели, несовместимые с незыблемым правом финляндского народа сохранить в соединении своем с Россией то политическое положение, которое непоколебимо было удостоверено за Финляндией) в 1809 году.

За последние годы накопилось над нашим краем тяжелое горе. Раз за разом убеждались, что установления основных законов края игнорировались, отчасти в законодательных мероприятиях, отчасти замещением важных должностей русскими уроженцами. Администрация края направлялась таким образом, как будто задача ее поколебать спокойствие и порядок, препятствовать общепольным стремлениям и вызывать неприязнь между русскими и финляндцами.

Самым тяжелым несчастьем для края является, однако ж, введение новых постановлений о воинской повинности.

В всеподданнейшем ответном представлении от 27 мая 1899 года земские чины подробно доложили о том порядке, который по основным законам Финляндии должен быть соблюден при издании закона о воинской повинности. При этом они указали, что если новый закон о воинской повинности будет издан в ином порядке, то подобный закон, даже если он будет действовать под давлением насилия, не может быть признан правовым законом, а в глазах финляндского народа покажется лишь повелением силы.

Все, что земскими чинами было указано, продолжает неизменно составлять правосознание финляндского народа, которое насильственно не может быть изменено.

Надо опасаться весьма тяжелых последствий от повелений, несогласованных с законами края. Для чиновников и правительственных учреждений возникает мучительный разлад с чувством долга, так как

совесть побуждает их не руководствоваться подобными повелениями. Число трудоспособных переселенцев, уже ранее вынужденных выселиться из опасения грозящих перемен, еще более увеличится, если объявленные постановления приведены будут в действие.

Новые постановления о воинской повинности, как и другие мероприятия, направленные против прав финляндского народа на особое политическое и национальное существование, неминуемо должны подрывать доверие между монархом и народом, а равно вызывать все усиливающееся неудовольствие, чувство всеобщего гнета, неуверенность и величайшие затруднения для общества и для его членов в работе на благо края. Для предотвращения сего не имеется иных средств, как заменить вышеприведенные повеления законом о воинской повинности, изданным при участии земских чинов, а правительственным властям края вообще руководствоваться точно указаниями основных законов.

Финляндский народ не может перестать быть особым народом. Сплотившийся благодаря общей исторической судьбе, правовым понятиям и культурной работе, наш народ останется верным своей любви к финляндскому отечеству и к своей закономерной свободе. Народ не уклонится в своем стремлении с достоинством занимать в среде народов свое скромное, судьбою ему указанное место.

Так же твердо, как мы верим в наше право и уважаем наши законы, служащие нам опорой в общественной нашей жизни, так же твердо мы убеждены в том, что единству могущественной России не может быть причинен вред, если Финляндия и впредь будет управляема в согласии с основными началами, определенными в 1809 году, дабы чувствовать себя счастливою и спокойною в соединении своем с Россиею.

Чувства долга перед родиною заставляют жителей всех общин и слоев общества обратиться к Вашему императорскому величеству с правдивым и неприкрашенным изложением положения дела. Выше мы указали, что недавно обнародованные постановления о воинской повинности, противоречащие торжественно удостоверенным основным законам великого княжества, не могут быть признаны правовым законом. Считаю долгом добавить к сему, что военная тягота сама по себе не такое значение имеет для финляндского народа, как потеря твердых правовых установлений и законом обеспеченное спокойствие по отношению к этому столь важному вопросу. Всеподданнейше просим посему, да соблаговолите Ваше императорское величество подвергнуть вопросы, затронутые в этом представлении, такому все милостивейшему рассмотрению, которое вызывается серьезностью их свойства. Пребываем и проч.»

Нам остается немного добавить к этому адресу, который выражает собою настоящий народный суд над шайкой нарушающих основные законы русских чиновников.

Напомним главные данные по «финляндскому вопросу».

Финляндия присоединена к России в 1809 г., во время войны с Швецией. Желая привлечь на свою сторону финляндцев, бывших подданных шведского короля, Александр I решил признать и утвердить старую финляндскую конституцию. По этой конституции, *иначе как с согласия сейма, т. е. собрания представителей всех сословий*, не может быть издан, изменен, пояснен или отменен никакой основной закон. И Александр I в нескольких

манифестах «торжественно» подтвердил *«обещание о святом хранении особенной конституции края»*.

Это клятвенное обещание подтверждали затем все русские государи, в том числе и Николай II в манифесте 25 октября (6 ноября) 1894 г.: «... обещая хранить оные (основные законы) в ненарушимой и непреложной их силе и действии».

И вот, не прошло и пяти лет, как русский царь оказался *клятвопреступником*. После того, как продажная и пресмыкающаяся печать долго травила Финляндию, был издан «манифест» 3 (15) февраля 1899 г., установивший новый порядок: *без согласия сейма* могут быть изданы законы, «если они касаются общегосударственных потребностей или находятся в связи с законодательством империи».

Это было вопиющее нарушение конституции, настоящий *государственный переворот*, потому что ведь про всякий закон можно сказать, что он касается общегосударственных потребностей!

И этот государственный переворот был совершен *насильственно*: генерал-губернатор Бобриков грозил ввести войска в Финляндию, если сенат откажется опубликовать манифест. Русским войскам, расположенным в Финляндии, были уже розданы (по словам русских же офицеров) боевые патроны, лошади стояли под седлом и т. д.

За первым насилем последовал бесчисленный ряд других: запрещали одну за другой финляндские газеты, отменили свободу собраний, наводнили Финляндию сворами русских шпионов и гнуснейших провокаторов, которые возбуждали к восстанию, и т. д. и т. д. Наконец, *без согласия сейма*, издан был закон 29 июня (12 июля) о воинской повинности, — закон, достаточно разобранный в адресе.

И манифест 3 февраля 1899 г., и закон 29 июня 1901 г. *незаконны*, это — насиле клятвопреступника с шайкой башibuзуков, которая называется царским правительством. Двум с половиной миллионам финляндцев нечего, конечно, и думать о восстании, но нам всем, русским гражданам, надо думать о том позоре, какой на нас падает. Мы все еще до такой степени рабы, что нами пользуются для обращения в рабство других племен. Мы всё еще терпим у себя правительство, не только подавляющее со свирепостью палача всякое стремление к свободе в России, но и пользующееся, кроме того, русскими войсками для насильственного посягательства на чужую свободу!

«Искра» № 11, 20 ноября 1901 г.

*Печатается по тексту
газеты «Искра»*

В. И. Ленин
Полное собрание сочинений
Том 5
Май - декабрь 1901

Издание пятое (1967)

Печатается по постановлению Центрального Комитета
Коммунистической Партии Советского Союза